

Ime in priimek:	
Razred/Letnik:	

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

17. september 2019

Slovenščina

Spoštovana kandidatka! Spoštovani kandidat!

Pri tej klavzuri imate na izbiro tri tematske sklope s po dvema nalogama. Izberite enega od treh tematskih sklopov in obdelajte obe nalogi izbrane teme.

Tematski sklopi	Naloge
1. Literatura – umetnost – kultura	Adi Smolar: <i>Drugače bom živel</i> Vlado Kreslin: <i>Poj mi pesem</i> Kajetan Kovič: <i>Vsakdanjost</i> interpretacija besedila (405 do 495 besed) 3 priloge (pesmi)
	Prekmurski kantavtor povzetek (315 do 385 besed) 1 priloga (intervju)
2. Šola in ocene kot vrednota	Koliko je vreden otrok? komentar (405 do 495 besed) 1 priloga (blog)
	Šola in učenje povzetek (315 do 385 besed) 1 priloga (blog)
3. Brezbesedna komunikacija	Ko nadomestijo sličice besede in besedne zveze razprava (405 do 495 besed) 1 priloga (časopisni članek)
	Mednarodni dan materinščine pismo bralke/bralca (315 do 385 besed) 1 priloga (časopisni članek)

Na razpolago imate 300 minut delovnega časa.

Prepuščeno vam je, katero delno nalogo tematskega sklopa obdelate kot prvo.

Pišite z modrim ali črnim pisalom, ki se ga ne more radirati/brisati.

Uporabljajte izključno liste, ki smo vam jih dali na razpolago. Za oceno upoštevamo vse, kar napišete na liste in česar niste prečrtali. Prečrtajte zaznamke na listih.

Na vsak list napišite svoje ime in tekočo številko strani. Navedite številko izbranega tematskega sklopa in naslov naloge, ki jo obdelate.

Če delate z računalnikom, uredite najprej čelno vrstico in tam vpišite svoje ime in številko strani. Kot pripomočki so dovoljeni tiskani in – v primeru, da delate z računalnikom – elektronski slovarji. Uporaba (tiskanih in spletnih) enciklopedij ali elektronskih informacijskih virov ni dovoljena.

Oddati je treba zvezek z nalogami in vse liste, ki ste jih uporabili.

Vaše delo se ocenjuje po teh kriterijih:

- vsebina
- struktura besedila
- slog in izraz
- normativna jezikovna pravilnost

Mnogo uspeha!

Tema 1: Literatura – umetnost – kultura

Naloga 1

Adi Smolar: *Drugače bom živel*

Vlado Kreslin: *Poj mi pesem*

Kajetan Kovič: *Vsakdanjost*

Napišite interpretacijo besedila.

Preberite pesmi *Drugače bom živel* (1995) Adija Smolarja (priloga 1), *Poj mi pesem* (2010) Vlada Kreslina (priloga 2) in *Vsakdanjost* (1956) Kajetana Koviča (priloga 3).

Napišite **interpretacijo besedila** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Povzemite vsebino pesmi.
- Analizirajte zgradbo in jezikovne značilnosti pesmi.
- Utemeljite, na koga so pesmi naslovljene.
- Zavzemite stališče do vsebin priloženih pesmi.

Besedilo naj obsega 405 do 495 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Naloga 1 / Priloga 1

Adi Smolar: *Drugače bom živel* (1995)

Kamorkol pogledam, obrazi zamorjeni,
kamorkol se obrnem, pogledi zaslepljeni.
Kamorkol pogledam, nasmeški narejeni,
kamorkol se obrnem, odnosi odtujeni. 4

Važno je le to, kolk maš,
delaj to, kar se ti splača;
orožje, droge, seks prodaš,
tudi sebe, le, da dnar se vrača.
Kar pozabi na moralo,
kar pozabi na vrednote,
čas je za falote¹,
zdaj Mamonu² se poje hvalo. 12

Jaz pa pravim ne ne ne ne ...
in stokrat ne ne ne ne ...
Jaz drugače bom živel,
bom gledal zarjo in ponoči zvezde štel.
Laj laj laj ... 17

Noben nobenmu ne verjame.
Kdor ma priliko, ukrade, vzame.
Navzven pozira in blefira,
laže, druge v drek³ poriva.
Na glas trdijo, da dobrota
je bla in vedno bo sirota.
Pravijo mi, če boš sanjaril,
si življenje boš pokvaril. 25

Jaz pa pravim ne ne ne ne ...
in stokrat ne ne ne ne ...
Jaz drugače bom živel,
bom gledal zarjo in ponoči zvezde štel.
Laj laj laj ... 30

Jaz pa pravim ne ne ne ne ...
in stokrat ne ne ne ne ...
Jaz drugače bom živel,
bom gledal zarjo in ponoči zvezde štel.
Laj laj laj ... 35

Razlaga besed:

¹ **falot:** slab, malopriden človek

² **mamon:** denar, bogastvo

³ **drek:** kar je malo vredno, omalovaževano; blato

INFORMACIJE:

Adi Smolar (rojen: 1959 v Slovenj Gradcu): slovenski kantavtor in pesnik

Besedilo pesmi je s CD-ja *Bognedaj, da bi crknu televizor*, ki je izšel leta 1995.

Naloga 1 / Priloga 2

Vlado Kreslin: *Poj mi pesem* (2010)

Poj mi pesem o življenju in prešerna naj zveni,
poj mi še o hrepenenju, naj srca nam pomladi!

Poj mi pesem o svobodi, ki v lastovki živi,
poj mi pesem o žlehtnobi¹, ki se v hlapca naseli!

4

Poj mi pesem o tovarištvu, naj se vrne od nekod,
poj mi pesem o foušljivosti², naj pobere se od tod!

Poj mi pesem o odličnosti, naj priložnosti dobi,
poj mi pesem o povprečnosti in kako se je znebi!

8

Poj mi pesem o pogumnosti in mogočna naj doni,
poj mi še o ubogljivosti in kako se je znebi!

Poj mi pesem o prijatelju, ki odpušča slabe dni,
poj mi pesem še o ljubici in kako se jo dobi!

12

Vir: <http://www.kreslin.com/besedila.html#abelinkajn> [03.06.2019].

Razlaga besed:

¹ žlehtnoba: zlobnost, hudobija

² foušljivost (fovšija): nevoščljivost, zavist

INFORMACIJE:

Vlado Kreslin (rojen: 1953 v Beltincih): slovenski kantavtor in folk rock glasbenik

Besedilo pesmi je s CD-ja *Drevored*, ki je izšel leta 2010.

Naloga 1 / Priloga 3

Kajetan Kovič: *Vsakdanjost* (1956)

Namesto v sanjah živimo zdaj med pohištvom,
ki je, odrgnjeno od dolgih let,
že zdavnaj obupalo nad svojim devištvom
in mu je vseeno, soba ali klet. 4

O sreči pripovedujejo fotografije
v okvirih in albumih, ali kje drugje,
in rože, kadar jim sonce sije
in ki eno samo poletje žive. 8

Kakor večer dolgočasne nedelje
življenje se vleče in žalosti
in kakor rōke prezeble šivilje
v razdrapani¹ kamri srce drhti. 12

Vir: Kajetan Kovič, Dežele, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1988, str. 31.

Razlaga besed:

¹ razdrapano (starinsko, narečno): razcefrano, raztrgano, uničeno, razdejano

INFORMACIJE:

Kajetan Kovič (Maribor, 1931–Ljubljana, 2014): slovenski pesnik, pisatelj in prevajalec
Pesem je bila prvič objavljena leta 1956 v zbirki *Prezgodnji dan*.

Tema 1: Literatura – umetnost – kultura

Naloga 2

Prekmurski kantavtor

Napišite povzetek.

Situacija: V veliko čast vam je, da morete ob kulturnem prazniku na domačem odru v kulturnem domu pozdraviti znanega kantavtorja Vlada Kreslina. Na predstavitev se pripravite s priloženim intervjujem.

Preberite intervju z Vladom Kreslinom: *Ne moreš gledati nazaj in živeti od tega*, ki je bil objavljen 29. decembra 2015 na spletni strani Radiotelevizije Slovenija (priloga 1).

Napišite **povzetek** in pri tem upoštevajte naslednji navodili:

- Izdelajte umetnikov pogled na glasbo in razliko med nekoč in danes.
- Predstavite Kreslina kot prekmurskaga kantavtorja in njegov pogled na Slovence in slovenščino.

Besedilo naj obsega 315 do 385 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Vlado Kreslin: Ne moreš gledati nazaj in živeti od tega

Klavdija Kopina

[...]

Kako gledate na slovensko nagnjenje, da uspešnost enačimo s količino?

V Sloveniji gremo tja, kjer so velike porcije. Nismo še čisto osvojili zadovoljstva v malem. Ne znamo ceniti malega in dobrega. Govorimo samo o tem, koliko ljudi je prišlo, ne kakšna je bila tekma. Pomembno je, da smo prvi. Kot da bi imeli kompleks manjvrednosti. Vedno govorimo, da smo mali. Zakaj pa ne bi bili? A je s tem kaj narobe? Z znancem Američanom sva se nekoč pogovarjala, kako se obremenjujemo s svojo majhnostjo. In pošalil se je: »Vem, da Slovenija ni velika, je pa globoka.« To je res.

Potem se zgodi, da nekega prekmurskega kantavtorja odkrije Američanka preko YouTube, ki je presenečena, da ji ta sploh odgovori. Govoriva seveda o Ruth Dupré, ki je izkušnjo srečanja z vami opisala v knjigi Vlado Kreslin, Slovenija in jaz. Bi se lahko kaj takšnega – se pravi iskreno pismo, zapis, strnjen v knjigo – zgodil izpod peresa pregovorno zadržanih Slovencev?

Saj mi pišejo. Ravno po koncertu v Cankarjevem domu so mi neka dekleta dala v žep izjemno pismo. Noro. Literatura. Humano. Glo-

boko. Zadnja leta opažam, da je tega več. Ljudje pridejo do mene in se mi zahvalijo za lep večer. Tega je več kot pred leti. Sicer pa je bil pri Ruth šok, da ji je odgovorila medijsko prepoznavna oseba. Ona živi v predstavi »ameriških sanj« in Hollywooda. To je za njih nepredstavljivo, ker nihče ne pozna nobenega zvezdnika zasebno.

Kako vam je v vseh teh letih uspelo ohraniti dostopnost, da niste zgradili okoli sebe zidu?

Si pač takšen, kot si. Če si bil »dostopen v osnovni šoli,« si tudi zdaj. Je pa res, da je včasih manj naporno biti nedostopen.

Dupréjeva je lepo zapisala, da »Vlado pozna vse, dela z vsemi in igra za vse«. Je res tako?

Ja. Naša glasba je za vse. Če se te dotakne, je dobra. Ni treba, da si diplomiral na Akademiji za glasbo, da lahko oceniš, kaj ti je všeč.

Da je sama knjiga sploh nastala, je vplivala vaša glasba, natančneje sodelovanje s Šajeto. Ko je Ruth Dupré to zasledila na YouTube, se je odločila, da vam piše. Prav tako vaš novi album prinaša nova sodelovanja. Kaj vam dajo ta sodelovanja?

Svet vidiš z druge strani. Spoznaš nove ljudi in to me je vedno najbolj zanimalo. Vedno so me za-

nimala razna mešanja. Zato sem tako užival v Barceloni, ko smo snemali album z Barcelona Gipsy and Klezmer Orchestra, kjer se je zbralo dvanajst ljudi, dvanajstih narodnosti. To je dvanajst življenjskih izkušenj in vsak izmed njih na svet gleda drugače. Drugače držijo žlico (smeh). Meni je dolgčas, če smo vsi enaki. Sami naši.

Kdo so naši in kdo so oni? Pa ne govoriva o pesmi Sami naši.

Morda ste gledali film *Kako postaneš Švicar*. Film je govoril o tem, kako se morajo priseljenci obnašati, da pridejo do »zelene karte«. Vsi Švicarji ob sobotah na balkone izobesijo perilo, potem pa pride Balkanec in ga izobesi v petek. Hitro izstopaš in te ljudje gledajo postrani. Ta fenomen tujca me fascinira. Ljudje se ne zavedajo, da lahko hitro postanejo tujci. Naši ljudje so tujci drugje. Mi zamerimo našim, ker se hitro asimilirajo in pozabijo na slovenščino, tujcem pa zamerimo, ker se ne asimilirajo.

Se še kdaj počutite kot tujec v Ljubljani ali ste se tega občutka v tem času znebili?

Prvih par let sem se, ko sem se kot študent izgubljal po ulicah Ljubljane. Čeprav me ta getoiziranj niso nikoli privlačila. Nisem strmел k temu, da bi se družil le

s Prekmurci, sem pa v Ljubljani vedno bil Prekmurec. V Mariboru sem med nekim intervjujem dobival podobna vprašanja: Ali so mi v Ljubljani veliko metali pole-na pod noge? Tako kot vsepovsod. Ampak mislim, da obstaja do nas neka simpatija, naklonjenost – nezavedno – do Prekmurcev. Mogoče zaradi našega narečja, naše neposrednosti, rahlo drugačnega humorja ... In tudi nikoli se nisem pretvarjal v Ljubljani, da nisem Prekmurec. Morda me imajo v Ljubljani malo za »ruralca«¹. Toda ko pridejo v Ljubljano R.E.M.², igrajo z mano. Oni ne vidijo razlike, tako da ni težav.

Prekmurščini ostajate zvesti. Morda, če izpostavim samo še en motiv iz knjige: Dupréjeva je zapisala, da je kasneje, ko je raziskovala vašo glasbo, naletela tudi na angleške skladbe, toda za njih ji ni bilo mar. Če preslikava te besede na trenutno stanje v Sloveniji, kjer se številni mladi glasbeni izvajalci zatekajo k angleščini, je morda bolje, da ostaneš zvest sam sebi ne glede na jezik?

Težko bi delal samo v angleščini. S Krpani smo posneli tri ali štiri angleške verzije, ker smo se prijavljali na neki japonski festival. Drugače pa smo snemali vse v slovenskem jeziku. V prevodu vedno izgubiš. Nič, kar sem prevedel iz slovenščine v angleščino, ni bilo popolnoma isto. Če pojem v New Yorku o štorclji oz. skladbo Namesto koga roža cveti, jim moram najprej razložiti, kaj štorclja pomeni za Prekmurce. Veliko se zgubi v prevodu. Mlade skupine pa

želijo prodreti na tuji trg, kar jim ne zamerim. Ruth pa je po mojem mnenju nadpovprečna poslušalka, ki jo zanima avtentičnost. Težko rečem, da to zanima tudi 80 odstotkov poslušalcev po svetu in mladi izvajalci se morajo prilagoditi njim. En segment ceni avtentičnost, drug – sploh v popglasbi – pa angleščino. Na etnosceni je cenjeno, da si to, kar si.

[...]

Pogrešate kaj čase, ko ste bili le eden izmed članov v skupini in niste bili izpostavljeni z imenom in priimkom?

Ja, v skupini je laže. Manj ljudem greš na živce. To sem opazil. Toda, zakaj bi pogrešal nekaj, kar je za nami? Ne moreš gledati nazaj in živeti od tega. Še toliko stvari je, ki bi jih rad doživel. Tako kot, če pomislite, koliko je še filmov in knjig, ki bi jih človek še rad pogledal in prebral.

[...]

Kam je šla danes ta romantika v glasbi? Ko se slovenski glasbeniki ukvarjajo v večini primerov s preživetjem.

Nastopov je manj. Kriza se pozna. Ampak obstajajo idealistični festivali, kot je Gora Rocka in Švic. Toda ti so le poleti. To sta dva meseca. In na njih igraš eno leto in potem te ni tam najmanj dve leti.

Tudi vaše Križanke in Cankarjev dom se zgodita samo enkrat na leto.

Zato pa ne igramo večkrat v Ljubljani. Prav zaradi majhnega okolja moramo včasih zavrniti kakšno ponudbo.

Koliko koncertov je meja za vas v mesecu?

Včasih s Krpani nismo imeli niti enega prostega vikenda. Igrali smo tudi po osemkrat na teden. In največkrat na Primorskem, kjer je bil največji rokenrol. Največje rockovske skupine s področja Jugoslavije so igrale v vsaki najmanjši vasi. Kam so vsi ti ljudje šli? Še diskotek več ni. Neverjetno je, kako je izginilo to druženje. Zato je tudi težje mlajšim skupinam. Slovenci nismo tako kot Francozi, Irci, Balkanci, ki radi hodijo »ven«³ še pri 50 letih.

[...]

Zanimiva stvar pri Beltinški bandi je njena trajnost. Kako vam jo je uspelo obdržati in vedno znova obnoviti?

Cimbalist, gospod Miško Baranja, je učil mlade fante – Andija, Sama, Boštjana, Slavka – prekmursko muziko. Vse je potekalo popolnoma naravno. Ravno med koncertom v Cankarjevem domu sem prebral zgodbo iz knjige Veneci, kako je to šlo. Ko je Miško umrl, sta se na naši verandi vsak dan izmenjevala Jožek in Janči. Takrat sta bila oba že čez osemdeset. Vsak posebej sta pila špricar in Janči je kar naenkrat izdaval: »Kaj zdaj Vlado? Ti bi kar nehal? Ne moreš. Miško bi hotel, da igramo še naprej. To je prekmurska muzika, naša dolžnost. To ni kar tako.«

Uf, jaz pa sem že odpovedal vse nastope za pol leta naprej, ker sem mislil, kaj bomo brez Miška, ki je bil tak car. Potem sem pomislil, kdo sploh še igra cimbele. Z očetom sva šla do gospoda Kardoša, ki je igral z nami cimbele in violino. Igral je z nami, a je čez nekaj let umrl. Spet sta se vračala Janči in Jožek. In oče mi je pravil, da je potem nekega dne Jožek izdal, da je bil pri Andiju, ki je rekel, da bi rad igral z nami. In do njega se je peljal v Mursko Soboto s svojim starim, ogromnim biciklom.

[...]

Toda če se vrneva k vprašanju: ali izumirajo glasbeniki s spoštovanjem?

Seveda. Miško je bil kavarniški muzikant in je imel potrdilo s pečatom, da je kavarniški muzikant. Takrat so bili ponosni, da so igrali v Astoriji v Mariboru, zdravilišču Moravske toplice ali v Rogaški Slatini. Bili so džentelmeni in cenjeni muzikanti. Tega žal ni več. Ampak, saj, če ne cenimo nikogar in ničesar, zakaj bi glasbenike?

Kaj je uspeh?

To je vprašanje.

Včasih je bil glasbenik gospod, danes je klovn, ko se pojavlja v vseh možnih medijih samo zato, da ostane opazen.

Danes je klovn, ker mediji delajo klovna iz njega. »Ker publika tako želi.« Ali, kot je pel Dado Topić: *»Ljudje imajo radi zvezde, še bolj pa njihovo padec.«*

Kaj vam pomeni, da danes še izdajte album?

Album je v primerjavi z nekoč veliko lažje izdati. In seveda, neskončno težje prodati. Na mojih so zbrane skladbe iz nekega obdobja. To je neke vrste zapis časa, dnevnik. ■

Vir: <http://www.rtvsllo.si/moja-generacija/vlado-kreslin-ne-mores-gledati-nazaj-in-ziveti-od-tega/382212> [03.06.2019], skrajšano.

Razlaga besed:

¹ ruralec, ruralen: kmečki, podeželski; človek s podeželja, kmetov

² R.E.M.: znana ameriška glasbena skupina, ustvarjala je alternativno rock-glasbo

Tema 2: Šola in ocene kot vrednota

Naloga 1

Koliko je vreden otrok?

Napišite komentar.

Situacija: Pripravljate se za sprejemni izpit za študij pedagoške smeri. Kot poskusno nalogo napišete komentar z naslovom *Koliko je vreden otrok?*

Preberite besedilo Sonje Merljak *Minuta za vzgojo: Ko je otrok vreden toliko kot ocena v spričevalu*, ki je bilo objavljeno 2. februarja 2017 na spletni strani časopisa *Delo* (priloga 1).

Napišite **komentar** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Predstavite avtoričino mnenje, kako ravnati z otrokovimi ocenami.
- Pojasnite, kako lahko otroka spodbujamo k učenju, boljšim ocenam in ga ne vrednotimo le po ocenah.
- Zavzemite stališče do tega, kako lahko starši ravnajo glede ocen. Pri tem upoštevajte navodila iz prispevka.

Besedilo naj obsega 405 do 495 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Minuta za vzgojo: Ko je otrok vreden toliko kot ocena v spričevalu

Kako se temu izogniti? Nekaj nasvetov ponujata zakonca Mrgole.

Sonja Merljak

Otroci prihajajo domov s spričevali in po glavi mi rojijo opozorila dr. Alberta in Lee Mrgole.

Vedno znova se zalotim, da podlegam običajnim starševskim napakam. Držim spričevalo v roki in se jezim zaradi ocen, ki ne dosegajo mojih pričakovanj. Razmišljam, kaj je šlo narobe. Bi morala večkrat na govorilne? Moji starši niso šli nikoli. Bi se morala naročiti na e-asistenta? Ni mi do tega, da bi se o otroku pogovarjala z napravo, še manj pa do tega, da bi napravi zaupala vse možne podatke.

Seveda je najbolj logično, da bi se morala pogovarjati z otrokom in učiteljico. Ampak otrok vsakič znova pove, da je vse ok. Učiteljica pa je tudi omenila le, da je malo popustil pri nalogah, nič drugega.

Lea in Albert Mrgole, avtorja knjige *Izštekanj najstniki in starši, ki štekajo*, opozarjata, da vse več staršev v svojem otroku vidi le šolarja.

Vrednotijo ga skozi šolske ocene. V njem ne vidijo več prijazne sestre, ki je vedno pozorna do mlajšega brata, ali športnika,

ki zabija odločilne gole, skrbne malčice, ki vedno brez opominjanja pospravi sobo.

Šola je v družinskem življenju postala tako pomembna, da je lahko otrok kakršenkoli, da le domov nosi dobre ocene. »Na eni od šol nama je otrok rekel: ‚Vreden sem toliko, kakršne ocene imam,‘« sta povedala družinska terapevta.

Starši tako pogosto ne vedo, ugotavljata, kaj otrok rad je in katero glasbo najraje poslušata, vedo pa, kakšne ocene ima.

No, jaz še tega ne vem, sem zdaj ugotovila.

Res pa je, da vsaj približno vem, kdo so njihovi prijatelji. Vem tudi, kdo od njih je torto (in katero) in kdo je ne mara. Pri glasbi se že zatakne.

Potrebujem opomnik. Spet se moram spomniti, da jih ne smem najprej vprašati, kako je bilo v šoli. Na to vprašanje je možen samo en odgovor: »V redu.«

Ne zadošča niti, da vprašam, kako so.

Na tako splošen odgovor bom spet dobila isti odgovor: »V redu.«

Zakonca Mrgole sta mi že povedala, da moram biti bolj konkretna, a sem to pozabila. Težko je spremeniti utirjene navade, še posebej v današnjem hitrem življenjskem ritmu, ko je osnovni način, v katerem smo starši večino časa, način preživetja.

Skratka, vprašati jih moram, ali so utrujeni, jim skuhati morda kakav, se pozanimati, kaj lahko naredim zanje. Tako jim bom sporočila, da so pomembni oni, ne šola, je razložila Lea Mrgole. »Tako boste pokazali, da so doma dobrodošli, takšni, kot so, enkrat naveličani in drugič navdušeni.«

Vesela sem vsaj ene stvari: čeprav sem podlegla jezici, sem se v vseh teh letih naučila vsaj to, da nisem težila ves večer. No, samo čisto majčkeno po prvem šoku še.

Potem sem spet videla otroka, ki je čudovit risar (čeprav pri likovnem pouku tega očitno ne pokaže), dober tovariš, ljubeč sorojenec in nasploh eno čudovito, srčno, prijetno in prijazno bitje.

Zdaj moram dobiti samo še nasvet, kako vendarle doseči, da se ocene v prihodnjih mesecih izboljšajo. Navsezadnje je res, da z njimi istovetimo prihodnost naših otrok.

Začela bom s tema nasvetoma zakoncev Mrgole:

»Recimo, da otrok pride iz šole s trojko. Starši ga ne vprašamo več, ali je z oceno zadovoljen, ampak takoj prevzamemo lastništvo nad njegovim dosežkom. Rečemo: ‚Joj, kako sem vesela!‘ Ali pa: ‚Zmoreš za štiri¹. Zakaj se ne potrudiš, da bi pisal več?‘«.

Skratka, to odpade.

In pa:

»Če bi ga vprašali, kako je zadovoljen z oceno, bi nam morda povedal, da mu je do štirice² le malo manjkalo. Tako bi izvedeli veliko več; da je želel štirico³, da bi jo lahko dosegel, a da je kljub temu zadovoljen. Z našim ‚zakaj‘

pa smo mu sporočili, da ni naredil dovolj, da je zguba, da je lenuh. Povedali smo mu, kaj si o njem mislimo, on je utihnil in odšel.«

No, to!

Upam, da bo pomagalo. Če ne, bom potrebovala nov opomnik.■

Vir: <http://www.delo.si/mnenja/blogi/minuta-za-vzgojo-ko-je-otrok-vreden-toliko-kot-ocena-v-spricevalu.html> [03.06.2019].

Razlaga besed:

¹ Zmoreš za štiri. = v Avstriji: Zmoreš za dve.

² do štirice = v Avstriji: do dvojke

³ je želel štirico = v Avstriji: je želel dvojko

Tema 2: Šola in ocene kot vrednota

Naloga 2

Šola in učenje

Napišite povzetek.

Situacija: Za pripravo na sprejemni izpit študija pedagoške smeri sodelujete v razpravi štirih kandidatov/kandidatk. Vaša naloga je, da v pogovoru predstavite izkušnje dolgoletne učiteljice. Povzetek prispevka vam je v pomoč pri razpravi.

Preberite besedilo Jožice Frigelj *Za otroke gre, mar ne?*, ki je bilo objavljeno na njenem spletnem dnevniku 23. aprila 2017 (priloga 1).

Napišite **povzetek** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Imenujte glavno temo priloženega besedila.
- Predstavite mnenje učiteljice Jožice Frigelj glede učbenikov.
- Opišite, kako so otroci reagirali na učiteljičina poskusa, ki sta predstavljena v prispevku.

Besedilo naj obsega 315 do 385 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Bistvo je očem nevidno

Za otroke gre, mar ne?

Jožica Frigelj

Učenje je čudovita igra; vsi otroci se rodijo s tem prepričanjem in ga ohranijo toliko časa, dokler jih ne prepričamo, da je učenje naporno in neprijetno delo. (iz knjige Revolucija učenja)

Dejstvo je, da večina naših otrok ne mara šole. Delček tega »nemaranja« gre po mojem mnenju pripisati favorizaciji hedonizma¹, a vendar – želja oz. potreba po raziskovanju in učenju je najbolj naravna, zato si ne morem kaj, da ne bi ugotovila, da je pouk nekaj, kar je otrokom vsiljeno brez njihove volje in interesa, v večini vsebin pa niti ne vidijo smisla.

Vedno znova me prevzamejo silne študije o tem, kako motivirati otroke za šolsko delo, čeprav bi se vse skupaj moralo preimenovali v strategije vsiljevanja odraslim otrokom tistega, za kar smo se odrasli odločili, da je za njih dobro in prav.

Je že kdaj kakšen otrok potreboval motivacijo za učenje materinščine v zgodnjem otroštvu, ne glede na to, da je učenje jezika trdo in naporno delo. Ali pa za opazovanje mravljišča v gozdu? Ali pa za učenje spretnosti, kot je recimo hoja ali plezanje na drevo? Še več – cel kup vprašanj se sproži ob tem; otroci enostavno želijo vedeti, otroci želijo znati.

V šoli pa moramo nenehno ustvarjati neke umetne situacije, da otroke zmanipuliramo do te stopnje, da naredijo tisto, kar smo predvideli za tisti dan. Kolikokrat upoštevamo njihove želje, njihove potrebe? Kolikokrat jih smiselno vpletemo v načrtovanje »obravnavane snovi«, jih vprašamo za mnenje, jim zaupamo samoocenjevanje? Šola, pouk, ocenjevanje – vse je proces, ko nekdo nekaj z njimi dela. Pa saj jih niti ne moremo vključiti: pri tako obsežnih učnih načrtih in »hiperreguliranosti« res ni časa še za otrokove interese.

Seveda vedno ne gre izkustveno in z neposrednim opazovanjem, a vsled pomanjkanja interesa za šolsko delo bi kazalo otroke vključiti tudi v same priprave na proces. In ne pozabimo – otroci želijo! Pred leti sem izvedla zanimiv poskus: dovolila sem otrokom v 4. razredu, da delajo, kar želijo. Eno uro so se igrali, da so bili čisto penasti. Naslednjo uro so se nekateri še vedno igrali, nekateri so se prepirali, nekateri so brali, poslušali glasbo, risali, nekateri so iz svinčnikov, radirk in žličk sestavljali vzode². Tretjo uro pa so bili že vsi naveličani in so prišli na dan z idejo, da bi se pa zdaj kaj učili. Seveda so imeli različne predloge in s kompromisom smo dosegli, da v roku enega tedna ugodimo vsem željam. Na koncu tedna pa smo v pogovoru uzavestili predvsem dvoje: učenci so spoznali, da se pravzaprav želijo učiti, učitelj pa, da pridobimo tudi na smiselnosti, če otroke aktivno vključimo v vse faze procesa, od načrtovanja do izvedbe in zaključka.

Žal sama organizacija pouka tega večinoma ne omogoča, a kljub temu ... Naj opišem svoj zadnji »poskus«.

Na socialnih omrežjih se je razvnela debata o (ponovno) nedomišljenih potezah ministrstva, ki na prvi pogled dela všečne korake s prenovo učbeniških skladov, na drugega pa je čisto jasno, da jim je realno stanje v šolah neka nedosegljiva sfera. Letos se prenavljajo učbeniki. Zelo nujno, saj so zaradi dolgotrajne uporabe v že zelo klavrnem stanju. Vendar – prenavljajo se le tisti, ki jim je potekla veljavnost, ne glede na obrabljenost. Drugi problem pa nastane zaradi postopnega uvajanja prvega tujega jezika že v prvem razredu in s tem posledično postopnega uvajanja posodobljenega učnega načrta. Gre za triletno

prehodno obdobje. Tako dobim v naslednjem šolskem letu v 4. razred generacijo, ki se bo učila tuj jezik prvič, leto kasneje pa generacijo, ki se uči tuj jezik že od 1. razreda dalje. Jaz pa naj letos izberem učbenik, ki bo »univerzalen« za vse, biti mora potrjen in naslednjih pet let uporaben, ker popravnega izpita ni.

Udeležila sem se predstavitev novih učbenikov, ki čakajo na potrditev, prosila založbe za ogledne izvode, ki sem jih dobila na šolo. Do tu vse lepo in prav, odločitev pa zato ni nič lažja niti nič bližje. Po dobrem tednu razmišljanja in evalviranja pa me je prešinila zanimiva ideja – kaj pa, če bi evalvacijo naredili še učenci, navsezadnje so učbeniki prvenstveno namenjeni njim. Letošnji »petaki« so se mi zdeli kot naročeni, saj so »okusili« proces po enem od teh učbenikov [...].

O navdušenju učencev, ki sem jih prosila za pomoč, sploh ne bi izgubljala besed, ker se ga ne da opisati, o resnosti in odgovornosti, s katero so se lotili dela, pa tudi ne. Rezultati pa – ja, rezultati pa so mi v veliko pomoč, so pa tudi izjemno zgovorni. Otroci so za vsa gradiva naredili PNZ (pozitivno, negativno, zanimivo) in med navedbami so omembe vredne ugotovitve: zanimive naloge, zanimive teme, poučne naloge zanimive pesmi (kot pozitivne), obupne ilustracije, preveč barv, premalo besedila, ni slovenskih navodil (kot negativne) in stripi, drugačna oblika in samovrednotenje (kot zanimive). Seveda navajam zgolj povzetek njihovih odgovorov ne glede na učbeniški komplet, ker to ni reklama. Kar me je presenetilo, je bilo njihovo »seciranje« delovnih zvezkov, saj so bili zelo kritični do nalog: izrazito nezadovoljni s prelahkimi (recimo pobarvaj sliko), opazili so večje število nalog po istem modelu, kar jim je izredno dolgočasno, pogrešali so navodila v slovenščini, pohvalili so »drugačne« naloge: križanke, naloge, kjer je potrebna lastna ustvarjalnost, naloge, ki zahtevajo sodelovanje, vseč so jim tudi priloge, kot so nalepke in zgibanke. Med najbolj zanimivo pa so uvrstili samovrednotenje (čeprav so ga navajeni, ker ga redno prakticiramo).

Mene pa je presenetila njihova ugotovitev, ki so jo uvrstili med negativne – v nekaterih učbenikih so namreč naloge, ki naj bi jih izpolnili – »v učbenik se ne piše« (prepis takšnih nalog v zvezek pa je res bedasta dejavnost). In kar takoj sem pomislila na lepozvočni kompetenčni pristop, uzakonjen v učnih načrtih, konkretno na učenje učenja. Med strategije učenja učenja pa sodijo tudi podčrtovanje, označevanje, dopisovanje in še kaj, česar sedaj ne smejo. Celo tako daleč smo prignali, da so otroci že uzavestili dejstvo: v učbenik se ne piše! [...]

Vir: <http://jozicafrigelj.blogspot.co.at/2017/04/za-otroke-gre-mar-ne.html> [30.10.2018], skrajšano.

Razlaga besed:

¹ hedonizem: filozofski nazor, da je cilj človekovega življenja uživanje

² vzvod: podolgovata priprava ali del naprave, vrtljiv okoli nepremične osi, za dviganje, premikanje bremen

Tema 3: Brezbesedna komunikacija

Naloga 1

Ko nadomestijo sličice besede in besedne zveze

Napišite razpravo.

Preberite besedilo avtorja Gregorja Kocijančiča *Jajčevci, breskvice in solze sreče*, objavljeno 16. decembra 2016 v spletni izdaji revije *Mladina* (priloga 1).

Napišite **razpravo** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Povzemite glavne misli izhodiščnega besedila.
- Razložite, kako je komunikacija z emotikoni sprejeta v naši družbi.
- Ocenite, ali lahko neverbalno komuniciranje z emotikoni nadomesti besedno sporazumevanje.
- Razmišljajte o odnosu do novih besed v jeziku.

Besedilo naj obsega 405 do 495 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Jajčevci, breskvice in solze sreče

Emotikoni – sodobni hieroglifi, ki so postali pomembna značilnost pisne komunikacije in tudi popularne kulture

---

Gregor Kocijančič

Emotikoni¹, digitalni simboli, s katerimi lahko – namesto z besedami – izražamo čustva pri pošiljanju sporočil s pametnimi telefoni in tablicami, so se zadnja leta infiltrirali v vse pore popularne kulture². Produkcijska hiša Sony Picture Animation je za prihodnje leto napovedala animirani celovečerec, v katerem bodo nastopali izključno emotikoni. Uporabniki Kickstarterja pa so pred kratkim subvencionirali potencialni literarni presežek 21. stoletja, roman *Emoji* Dick, v katerem je moderna klasika Hermana Melvilla prevedena v jezik emotikonov. Ti so prisotni tudi v sodobni vizualni umetnosti. V sklopu projekta #emojiart-history lahko spletni uporabniki z emotikoni rekonstruirajo umetniška dela najrazličnejših avtorjev, od Vincenta van Gogha do Damiena Hirsta.

Podobno je pri nas. Boštjan Gorenc – Pižama je v parodični knjigi *sLOLvnski klasiki 1*, prodajni uspešnici letošnjega leta, z emotikoni interpretiral nekatera dela slovenske klasične literature. [...] V lokalnem okolju se emotikoni pojavljajo tudi v ulični umetnosti – oblikovalec Tadej Štrok je nedavno zagnal nalepkarski

projekt Existential Emojis, s katerim je okrasil že marsikatero ljubljansko ulico. Na nalepkah so upodobljeni emotikoni, podnje pa avtor izpisuje različna, najpogosteje nihilistična sporočila. [...]

Emotikoni so torej vse bolj priljubljeni in vseprisotni in to se zdi razumljivo, saj ti intuitivno prepoznavni simboli premagujejo jezikovne ovire. [...]

Pri sodobnem besedilnem sporočanju se pogosto znajdemo v položaju, ko je dejansko veliko lažje, kot da bi razmišljali, katere besede izbrati, v znak naklonjenosti temu, kar je napisal sogovornik, preprosto pripeti simbol srca ali nasmejanega obraza.

Različna interpretacija na prvi pogled preprostih simbolov ni edini razlog, zaradi katerega pri rabi emotikonov doživljamo komunikacijske šume. Oblikovanje teh simbolov ni standardizirano in pri vsaki napravi in na vsakem družabnem omrežju so izrisani drugače, zato se spremeni čustvena narava posameznih simbolov, ki naj bi bili univerzalni. Znan je denimo primer, ko z Androidovih naprav pošljemo emotikon, ki je izrazito nasmejan, na Applovi napravi pa bo ta simbol izražal jezo in bes. Helena Dobrovoljc,

višja znanstvena sodelavka na Inštitutu za slovenski jezik pri ZRC SAZU, se strinja, da »je izrazov teh figuric težko razlikovati med depresivnim, izžetim, lenim, groznim, brezupnim, potrjim, osamljenim ... Brez spremljevalnega besedila bi tudi ne ločili med ikono za označevanje optimističnega ali produktivnega razpoloženja, ker sta enaki. Toda tudi zgolj podobne ikone so premalo različne in potrebujejo besedilni komentar.« Če emotikonom ne dodamo besed, ki bi jim zagotavljale kontekst, je njihov pomen torej lahko zabrisan in dvoumen.

A emotikonih so bili prvotno ustvarjeni prav zato, da bi motnje v komunikaciji odpravili. Konec devetdesetih let je japonsko komunikacijsko podjetje z namenom lažjega kontekstualiziranja japonskih pismenk ustvarilo prvi set simbolov emotikonov, ki je štel 176 znakov in je te dni razstavljen v newyorškem Muzeju sodobne umetnosti (MoMA). Danes, ko imamo zaradi množične rabe pametnih telefonov in tablic z njimi opraviti tako rekoč vsi, jih lahko naštejemo že skoraj dva tisoč. [...]

A družina emotikonov nezadržno raste. Prihodnje leto naj bi na pobudo petnajstletne deklice iz

Savdske Arabije naboru dodali simbol ženske, ovite v hidžab. Veselimo se lahko tudi prihajajočega simbola doječe mame in »lumbersexual« možaka³ z lično negovano brado. Številne spremembe v katalogu simbolov emotikonov torej slikovito odražajo sodobne družbene pojave. [...]

Pravzaprav ne preseneča, da emotikonov niso sprejeli zgolj internetni šaljivci: pozornost jim vse bolj posveča tudi akademska sfera. Darja Fišer, docentka na oddelku za prevajalstvo na ljubljanski filozofski fakulteti, je avtorica raziskovalnega dela *Global Analysis of Emoji Usage* (Globalna analiza rabe emodžijev). V njem ugotavlja, »da so emotikoni jezikovno neodvisni elementi komuniciranja in jih je zato mogoče opazovati čezjezično ter na podlagi tega identificirati kulturne univerzalije na eni strani in kulturne posebnosti na drugi«.

Za kako izjemne kulturne posebnosti gre, priča že podatek, da so ustvarjalci Oxfordovega slovarja angleškega jezika, ki vsako leto izberejo besedo leta, ta naziv lani podelili kar emotikonu oziroma

besedni zvezi *face-with-tears-of-joy*, s katero imenujemo emotikon, ki ob histeričnem smejanju pretaka solze sreče. Odločitev pomeni prelomnico v družbenem sprejemanju tega hitro rastočega vizualnega jezika, saj emotikone kot uveljavljeno obliko jezika očitno prepoznavajo tudi nekateri akademski jezikoslovci. Helena Dobrovoljc temu dodaja, da »se morda anglosaški slovaropisci zavedajo, da bo leksikografija postala neatraktivna, če ne bo sledila novostim, ki v jeziku že obstajajo. Za knjižne slovarje je vedno veljalo, da so zastareli, že ko izidejo. Spletni medij omogoča premostitev tega razkoraka med rabo in slovarjem.«

Hkrati je razglasitev besede leta 2015 požela tudi precej zgražanja akademikov in dela širše javnosti. Številni strokovnjaki so prepričani, da navidezno nedolžni slikovni znaki škodujejo jeziku in pripomorejo k njegovemu nazadovanju. Čeprav imajo emotikoni predvsem dekorativno vlogo, lahko z njimi številne besede in besedne zveze tudi ponazorimo ali kar v celoti nadomestimo. Pri sodobnem besedilnem sporočanju se tako pogosto znajdemo

v položaju, ko je dejansko veliko lažje, kot da bi razmišljali, katere besede izbrati, v znak naklonjenosti temu, kar je napisal sogovornik, preprosto pripeti simbol srca ali nasmejanega obraza.

A če že, imajo v kontekstu emotikonov in drugih sodobnih pojavov, povezanih s telekomunikacijskimi trendi, jeziki težave predvsem z nerodnimi prevodi. Ne le zato, ker prevode, tudi v slovenščini, najpogosteje dobimo odločno prepozno, ko že mesece, morda celo leta gulimo⁴ izvorne angleške izraze in podomačenih ne moremo več vzeti za svoje, temveč tudi zato, ker slovenske prevode praviloma pesti infantilnost⁵ obravnave. Le tako si lahko pojasnimo številne izraze, ki so ali pa zvenijo kot pomanjševalnice. Kot da sebek (*selfi*) in všeček (*lajk*) nista bila dovolj velika kazen, so tudi za emotikone (v angleškem izvorniku *emoji*) skovali izraz čustvenček.

Face-with-tears-of-joy se temu izrazu in tudi prepričanju o negativnem vplivu, ki naj bi ga emotikoni imeli na jezik, histerično smeje. Klasični smeško⁶ ju tiho obsoja. ■

Vir: <http://www.mladina.si/177802/jajcevcji-breskvice-in-solze-srece> [03.06.2019], skrajšano in prirejeno.

Razlaga besed:

¹ angl. *emoji* – poslovenjeno *emodži*; v SSKJ2: *emotikon*; v Sprotnem slovarju slovenskega jezika ali v terminološkem slovarju informatike *Islovar*: *čustvenček*

² v vse pore popularne kulture: na vsa področja splošne kulture

³ »lumbersexual« možak – stil zunanjega videza v mestu živčih moških, ki spominja na gozdarje: brada, karirasta srajca; iz angleščine: *lumber* – sekati drva

⁴ *guliti* – obrabljati; tukaj: stalno, brez razmisleka uporabljati

⁵ *infantilnost*: nezrelost, otročjost

⁶ angl. *smiley* – poslovenjeno *smajli*; *smeško*

Tema 3: Brezbesedna komunikacija

Naloga 2

Mednarodni dan materinščine

Napišite pismo bralke/bralca.

Situacija: Ob mednarodnem dnevu materinščine pripravljate posebno številko dijaškega časopisa. Zanj napišete pismo bralke/bralca z mislimi o slovenščini oz. materinščini.

Preberite besedilo Bojana Tomažiča *Jezik je človekov in ne božji*, objavljeno 21. februarja 2017 na spletnem portalu dnevnika *Večer* (priloga 1).

Napišite **pismo bralke/bralca** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Imenujte v besedilu predstavljeno tematiko.
- Na kratko pojasnite nekaj misli v članku navedenih oseb o odnosu do slovenščine kot materinščine znotraj slovenskih državnih meja in v zamejstvu.
- Zavzemite stališče do tematike odnosa do materinščine.

Besedilo naj obsega 315 do 385 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Jezik je človekov in ne božji

Jezik je edini resnični temelj, na katerem se utemeljuje identiteta, prepoznavanje, a v njem je skrita tudi želja po širjenju, ekspanziji, prevladi

Bojan Tomažič

»Danes je na svetu več kot šest tisoč jezikov, vsak mesec umreta dva,« je v poslanici ob današnjem svetovnem dnevu maternega jezika spomnil predsednik Društva slovenskih pisateljev Ivo Svetina. »Ker je jezik živ organizem, je podrejen zakonom minevanja. Saj je človekov in ne božji.«

Jeziki sledijo globalizaciji

»Jezik združuje neko občestvo, da postane ljudstvo, narod, nacija. Je edini resnični temelj, na katerem se utemeljuje identiteta, prepoznavanje, a hkrati tudi razločevanje od drugih, četudi sosedov. A v jeziku je skrita tudi želja po širjenju, ekspanziji, prevladi. Danes vemo in slišimo, manj vidimo, da jeziki sledijo globalizaciji, razlivajo se preko svojih meja, osvajajo tuja ozemlja, tuje narode, jih tlačijo v topilne lonce, da se tam prekuhajo in izstopijo kot govorci kitajščine, angleščine, španščine: treh jezikovnih velesil, nenehno soočenih s slovanskim sojuzom, ki pod vodstvom ruščine postavlja svoje meje. In kaj je z nami, Slovenci? Komaj dva milijona nas je, rečeno brez domišljije: za predmestje nekega svetovnega megapolisa nas je. A le, če molčimo, če molčimo, ko nas sosedje potiskajo v

provinco, ko naša severna sosedna meni, da je celo v deželni ustavi neprimerno uporabiti izraz slovenski, ko naši zahodni sosedje še vedno proizvajajo prastrah pred Slovani, Slovenci, schiavi! Smo zaradi tega ogroženi? Smo zaradi tega manj vredni, so naše meje zaradi tega ogrožene, skrčene?« »Nikakor!« odgovarja. »Kajti jezik je čudežen organizem, ki zna poimenovati celo nepoimenzljivo, nepredstavljivo. Vsakič znova iznajde nove in nove besede, ki širijo njegove meje, naše meje. Našli smo besedo za nekaj tako težko predstavljivega, kar se dogaja v CERN-u; rekli, izrekli smo novo besedo: trkalnik. In zdaj razumemo, da se tam nekje globoko pod zemljo nekaj trka, da bi iz tega trkanja izluščili prvo in poslednjo skrivnost ne le našega bivanja, ampak celotnega vesolja.«

V enem od evropskih jezikov se mi reče begunec

Meje mojega sveta izginjajo, četudi v sebi še vedno nosim jezik svojih prapradedov, saj se moj svet podira, gori, med ruševinami mrtvi otroci ..., piše. »Jaz pa bežim – v enem od evropskih jezikov se mi reče begunec, in samo zvezda Severnica mi kaže pot v Obljubljeno deželo. V sebi nosim dragotino, ki se ji reče jezik, jezik,

v katerem so bile napisane ljubezenske pesmi, znanstvene razprave in zakoni. Sedaj so pred menoj samo še meje, ki jih jezik ne more prestopiti, ker so se drugi jeziki, s pomočjo tolmačev, dogovorili, da svoje svetove ogradijo z bodečo, rezilno žico, ki se ji v enem od teh jezikov reče tudi tehnična ovira.«

Hudo je, ko jezik umira

Svetina kljub mejam zaključuje optimistično – na vprašanje begunca, ali bo še kdaj kljub besedam vojna, trpljenje, umiranje v svojem jeziku izrekel besede mir, lepota, življenje, odgovori: »Bom.«

Kaj lahko odgovorijo Slovenci zunaj slovenskih državnih meja? Na zgornjem delu Koroške, ki ji geografsko rečemo avstrijska, čeprav je tudi slovenska, bi spet zamolčali¹, da je tam doma tudi slovenščina. V Porabju so priča temu, kaj se zgodi, ko jezik usiha.

»Zelo hudo je to opazovati,« reče Marijana Sukič, glavna urednica porabskega časopisa Porabje. »Zelo hudo se je soočiti z dejstvom, da smo v zadnjih dvajsetih, tridesetih letih izgubili več jezika in njegovih govorcev kot prej sto ali dvesto let. Hudo se je zavedati, da nismo bili kos izzivom časa. Dokler so po porabskih vaseh

živele dokaj zaprte kmečke skupnosti, se je jezik naravno prenašal iz roda v rod. Takoj ko se je pojavil zunanji svet, službe v madžarskem okolju, službe v nemškem – avstrijskem okolju in podobno, je v tej verigi nastala vrzel. In to se ni začelo pred kratkim, ampak že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Zdaj so starši in stari starši tisti, katerih slovenščina je bila takrat načeta.«

Družine so povečini mešane in v mladih vezeh je prišlo do zamenjave jezikovne kode. »Na mesto porabščine je stopila madžarščina, da sploh ne govorimo o prodiranju nemščine. Mladi Porabci ne obvladajo več narečja, knjižne slovenščine pa se ne naučijo do te mere, da bi lahko v tem jeziku komunicirali.« Šolski sistem ni kriv, saj imajo učenci tedensko pet ur slovenščine in še nekaj dvojezičnih predmetov. Kriv je človeški faktor. Na cedilu so nas pustile tudi šole, Cerkev, ki je skozi stoletja ohranjala domači jezik, je tudi odpovedala. Gostujoči župniki se sicer trudijo, toda ne morejo nadomestiti prisotnosti stalnega župnika, Slovenca. Vse tisto, kar delajo slovenske organizacije, društva in mediji, je le lepotni oblič.

»Eden gezik je samo te tvoja materna rejč, če na tom geziki senjaš tō, nej samo gučiš, spejvaš pa moliš,²« je o materinem jeziku še rekla Sukičeva.

Slovenski jezik je naš dom

»Seveda je slovenski jezik naš dom,« pravi pisatelj in pesnik iz slovenske Istre Franjo Francič. »Morda za pisatelja, pesnika edini, je šepet in krik, dotik in spomin, je lepota podobe in je glas včerajšnjega in jutrišnjega dne, so barve in je mozaik časa, je kot južni veter v času gluhe pozabe. Ogrožamo ga predvsem sami, s svojo površnostjo, hladom in prezirrom,« meni.

»Starši radi povedo, da sem kot otrok neprestano blebetal. Nikomur nisem pustil do besede. Tiho sem bil le, kadar sem za vogalom vlekkel na ušesa. Besede so me od nekdanj privlačile, nekatere so imele čarobno moč, še posebej tiste, ki jih še nisem razumel,« se stikov z materinščino spominja pisatelj Andrej Predin. »Materinščina nas bistveno bolj zaznamuje, kot smo si pripravljene priznati, spremeni strukturo naših možganov, vpliva na naš način razmišljanja in čustvovanja. Kadar jo beremo,

spreminjamo fonetični zapis v svojevrstno miselno pesem, ki se nato interpretira. Ljudstva s pismenkami neposredno skočijo na vizualizacijo, njihov interpretativni lok je hitrejši, aktivirana so druga možganska središča, zato je odziv neizogibno drugačen.«

Kljub dialektom je materinščina eden najbolj povezovalnih in prepoznavnih elementov slovenskega naroda, vsakega naroda. »Tega se še kako zavedajo tisti, ki živijo v tujini.« Slovenščine ne cenimo dovolj, je ne negujemo in jo imamo za nekaj samoumevnega. »Dopuščamo, da vanjo vdirajo tujerodne izrazne forme. Zato je ključna bralna kultura, ki se začne s prvimi otroškimi slikanicami.« Prav mladinski pisatelji otroke zapeljejo v svet besed. »Veliko je odrekanja, da bi knjiga našla svoje mesto v življenju malčkov in posledično njihovih staršev. Prav zaradi tega je še toliko bolj žalostno, da so njihovo delo nedavno razvrednotili prav kolegi pisatelji in odsluženi politikanerji³, ki so slikanice v očeh knjižničnega nadomestila prekategorižirali v nekakšne polknjige.« ■

Vir: <http://www.vecer.com/jezik-je-clovekov-in-ne-bozji-6249738> [03.06.2019].

Razlago najdete na naslednji strani.

Razlaga:

¹ Deželni zbor avstrijske Koroške je 1.6.2017 sprejel novo deželno ustavo, v kateri je prvič omenjena slovenska narodna skupnost.

Artikel 5

(1) Die deutsche Sprache ist die Landessprache, das heißt die Sprache der Gesetzgebung und – unbeschadet der der Minderheit bundesgesetzlich eingeräumten Rechte – die Sprache der Vollziehung des Landes Kärnten.

(2) Das Land Kärnten bekennt sich gemäß Artikel 8 Abs. 2 des Bundes-Verfassungsgesetzes zu seiner gewachsenen sprachlichen und kulturellen Vielfalt, wie sie in Kärnten in der slowenischen Volksgruppe zum Ausdruck kommt. Sprache und Kultur, Traditionen und kulturelles Erbe sind zu achten, zu sichern und zu fördern. Die Fürsorge des Landes gilt allen Landsleuten gleichermaßen.

*Vir: Kärntner Landesverfassung (K-LVG), <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=LrK&Gesetzesnummer=10000208>
[03.06.2019].*

² Stavek »Eden gezik je samo te tvoja materna rejč, če na tom geziki senjaš tö, nej samo gučiš, spejvaš pa moliš« je napisan v porabskem narečju in pomeni: »Neki jezik je samo tedaj tvoja materinščina, če v tem jeziku tudi sanjaš, ne samo govoriš, poješ in moliš.«

³ politikaner – slabšalno: politikant, slab politik, politik brez načel